

Comentariu - Alexandru Lapusneanu

Nuvela Alexandru Lapusneanu de Costache Negruzzi a aparut in primul numar al "Daciei literare" in 1840 fiind elogiata si de Mihai Kogalniceanu in introducția sa. Criticul constata ca acest text reprezinta un model pentru nuvela de inspiratie istorica.

Desigur exista si elemente fictionale desi autorul are in vedere un fragment din Isoria Nationala si anume cea de-a doua domnie la tronul Moldovei al lui Alexandru Lapusneanu. De altfel accentul cade asupra acestui personaj ce devine protagonistul nuvelei. Textul presupune si alte trasaturi ale acestei specii cum ar fi existenta unui singur fir narativ, a unui conflict unic centrat insistandu-se asupra unui personaj. Aceasta ultima caracteristica este vizibila chiar din titlul textului.

Referinta istorica este preluata din cronicile lui Grigore Ureche si Miron Costin. Din "Letopisetul Tarii Moldovei" al lui Grigore Ureche, Negruzzi preia cele patru motto-uri ce functioneaza ca titluri de capitole. De asemenea scena uciderii celor 47 de boieri si cea a mortii lui Lapusneanu se regasesc tot in cronica lui Ureche.

Din Letopisetul lui Miron Costin, Negruzzi are in vedere scena uciderii boierului Batiste Veveli in timpul domniei lui Alexandru Ilias. Scriitorul schimba insa numele boierului al celui lui Motoc situand evenimentul in vremea domniei lui Alexandru Lapusneanu. Desi nuvela este realista intrucat se refera la trecutul istoric, se remarca si fictiunea in Solein Noir (Soarele Negru) Julia Kristana sesizeaza ca orice text incadrabil literaturii presupune si fictiunea. Intr-adevar boierii Motoc, Spancioc si Stroici sunt atestati istorici insa vor fi executati la Vlav in Polonia inaintea celei de-a doua domnii lui Lapusneanu.

Scriitorul pare constient de propria-i fictiune chiar prin crearea imaginii cinice si sangeroase a domnitorului astfel intr-una din scrisorile din volumul "Negru pe alb" intitulata "Ochire retrospectiva", Negruzzi demonstreaza ca faptele crude ale domnitorului erau perfect explicabile in acea perioada cand multe dintre framantarile interne din Moldova se datorau tradarii din partea boierilor.

Intentia autorului este de a crea prin Lapusneanu un personaj romantic creat chiar prin contraste puternice. In studiul "Clasicism, romantism, baroc", George Calinescu sesizeaza ca spre deosebire de personajul clasic definit generic prin normalitate cel romantic este dominat de anormalitate, cinismul, dorinta razbunarii, fascinatia pentru macabru, inteligenta deosebita, abilitatea politica, capacitatea de a se disimila sunt cateva dintre trasaturile ce fac din Alexandru Lapusneanu un personaj exceptional(deosebit), romantic. Alte elemente romantice sunt antiteza dintre Alexandru Lapusneanu si doamna Ruxandra. Interesul pentru istoria nationala, detaliile vestimentare ce contribuie la crearea culorii epocii, destinul neobisnuit al personajului care din stolnic devine domnitor al Moldovei fiind apoi ucis chiar de cei care se temeau de el si nu in ultimul rand scenele iesite din comun.

In studiul lui George Calinescu, citat anterior demonstreaza faptul ca in literatura romana n-au

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

existat curente literare intr-o forma pura. In acest context se intelege de ce o nuvela romanica asa cum este "Alexandru Lapusneanu" implica in acelas timp elemente realiste dar si influente clasice. Tocmai rigurozitatea nuvelei prin impartirea in patru capitole in care actiunea este urmarita literar conform momentelor subiectelor este o dovada a influentei de ordin clasic. Nu intamplator modelul arhitectural vizibil in aceasta nuvela va fi preluat de catre Alexandru Odobescu in crearea nuvelor sale istorice "Doamna Chiajna" si "Mihnea Voda cel Rau".

Evenimentele marite sunt expuse intr-o ordine cronologica iar cele patru parti corespund momentului subiectului. Primul capitol precedat de motto-ul "daca voi nu ma vreti eu va vreau" echivaleaza cu expozitiunea si cuprinde dorinta lui Alexandru Lapusneanu de a recastiga tronul Moldovei cu orice pret. El primeste solia celor patru boieri Motoc, Spancioc, Stroici si Veverita. Acestia incearca sa-l convinga sa renunte la tronul Moldovei in favoarea lui Stefan Tonisa. Raportul de superioritate va trece de partea lui Alexandru Lapusneanu care va conduce intregul dialog.

El dovedeste inteligenta, ironie dar si abilitatea politica, gesturile sale si fizionomia anticipeaza scenele de cruzime de mai tarziu "radea;muschii i se suceau in rasul acesta si ochii lui cosma clipeau". In timp ce Spancioc si Stroici isi pastreaza demnitatea si nu se lasa convinsi de Alexandru Lapusneanu, Motoc isi ofera serviciile.El reprezinta tipul boierului intrigant, lingusitor, crezand ca aparenta sa umilita il va determina pe Lapusneanu odata ajuns la tron sa-i ofere protectie. Totusi viitorul domnitor intuieste viclenia lui Motoc si la randul sau se disimuleaza, el ii promite ca nu-l va ucide pe Motoc tocmai pentru a-l scapa de "blastamurile norodului". Se contureaza inca de acum planul lui Lapusneanu de a se folosi de Motoc in asa fel incat poporul sa-l considere numai pe acesta vinovat.

Partea a doua intitulata "Ai sa dai sama Doamna!" se identifica intrigii si reprezinta advertisementul adresat Doamnei Ruxanda de catre vaduvele boierilor ucisi de Alexandru Lapusneanu. Intre Doamna Ruxanda si sotul ei este o reala opozitie reiesand inca o data latura romantica a textului. In timp ce Alexandru Lapusneanu este un adevarat tiran gasind o satisfactie personala in sangele pe care-l varsa. Doamna Ruxanda este un personaj eminent pozitiv, principalele ei trasaturi sunt blandetea, bunatatea, milostenia, puritatea. Ceea ce face din ea un personaj angelic, ea nu reuseste sa-si convinga sotul sa renunte la crima ba dimpotriva acesta se simte provocat promitandu-i ca ii va da "un leac de frica".

In capitolul al treilea precedat de motto-ul "Capul lui Motoc vrem..." actiunea atinge punctul culminant prin doua scene macabre: macelarirea celor 47 de boieri si linsarea lui Motoc catre multimea razvratita.

La inceputul aceste parti, Lapusneanu este un excelent actor reusind sa ii convinga pe boieri sa participe la ospatul dat de el in cinstea lor. Discursul pe care-l tine boierilor in fata bisericii de ziua Sf. Ion are rolul de a-i determina pe acestia sa creada ca Lapusneanu i-a iertat pentru tradarile din trecut. Inainte de a le tine acest discurs domnitorul se inchina pios la icoane, saruta moastele Sf Ion, dorind sa para ca intr-adevar varsarile de sange de pana atunci totusi naratorul omniscient de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

cateva indicii la nivelul discursului care anticipeaza evenimentele ulterioare. Astfel atunci cand saruta moastele Sf Ion, rala acesteia "ar fi tresarit".

Pentru a castiga increderea boierilor care inca se temeau de ei da citate biblice dovedindu-si activitatea de a se disimula. Singurii care nu cred in schimbarea intentiei domnitorului sunt boierii Spancioc si Stroici care vor reaparea si la sfarsitul textului.

La ospatul domnitorului vor veni 47 de boieri insotiti de slugile lor. O data intrati in curtea domneasca, ei observa ca portile se inchid in urma lor si nimeni nu mai poate iesi. Desi se simt prinsi ca intr-o capcana, inca nu intuiesc tragedia ce ii asteapta. Scena uciderii lor e cea mai dramatica din tot textul. Dupa ce se ospateaza cu mancare si vin, Lapusneanu ordona lefeciilor sai, omorarea celor 47 de boieri. Domnitorul e in aceasta situatie regizorul si spectatorul masacrului boierilor. El contempland razand scena, ceea ce dovedeste patalogicul acestui personaj. Motoc la randul sau, dorind sa faca pe plac domnitorului, incearca si el sa rada, insa adevarata traire o deconspira naratorul omniscient care ii preia gandurile: "Simtea parul zbarlindu-se pe cap si dintii sai clantanind". Motoc va fi si el sacrificat, dar Lapusneanu isi respecta promisiunea data la inceput. Intr-adevar Motoc nu va muri lovit de sabia domnitorului, ci va fi dat pe mana multimei razvratite. Taranii il vor linsa razbunandu-se pe el pentru toate faradelegile indurerate de fapt din partea domnitorului astfel, Alexandru Lapusneanu rauseste sa para in fata narodului un domnitor bun, indreptand ura acestuia spre Motoc.

In capitolul al patrulea intitulat "De ma voi scula, spre multi am sa popesc si eu" e prezentat deznodamantul nuvelei. Replica domnitorului ce apare ca motto se refera la amenintarea acestuia adresata boierilor care indraznisera sa-l calugareasca incercand sa-i indeplineasca dorinta. In timpul delirilor, Lapusneanu doreste sa devina popa, insa intr-un moment de luciditate vrea sa se razbune pe mitropolitul Teofan, pe doamna Ruxanda si chiar si pe copilul ei. Datorita dragostei materne, doamna Ruxanda se lasa convinsa de mitropolitul Terofan si boierii Spancioc si Stroici sa devina complice la otravirea sotului ei. Cei care vor grabi moartea in chinurile a lui Lapusneanu sunt Spancioc si Stroici care toarna pe buzele domnitorului ultimelor picaturi de otrava.

Exista si elemente naturaliste vizibile in imaginea spasmelor agoniei lui Lapusneanu: "Spuma facea la gura, dintii ei scrasneau si ochii sai sangerati se holbasera.:

Moartea domnitorului readuce armonia in Tara Moldovei. Nu intamplator Camil Pterescu a considerat aceasta nuvela un model pentru nuvela istorica a secolului XX, opinie ce poate fi sustinuta de constructia riguroasa a textului. Simetria lui si mai ales de imbinarea elementelor romanice, clasice, realiste si naturaliste.